

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 48

БЕОГРАД, 26 НОВЕМБРА 1938.

ГОДИНА X

Садржај:

Осјечка љеваоница жељеза и творница стројева д. д., Осјејек
„Траверз“ д. д., за индустрију и промет жељезничким праговима, Загреб

ОСЈЕЧКА ЉЕВАОНИЦА ЖЕЉЕЗА И ТВОРНИЦА СТРОЈЕВА Д. Д., ОСЈЕЈЕК

Имали смо већ прилику да нагласимо да је Осјечка љеваоница жељеза и творница стројева д. д. у Осјејку у октобру прошле године прославила 25-годишњицу свог рада. Фабрика је основана 1912 годније у сразмерно скромним димензијама. У прво време је радила са око 30 радника и са производним капацитетом од око 200 тона сивог лева годишње. Међутим, она је постепено и готово стално проширавана. Тај развитак није заустављен ни за време последње кризе, ма да је ова тешко погодила нашу целокупну металургијску индустрију. Фабрика и даље повећава своја постројења и проширује свој фабрикациони програм. Њен данашњи производни капацитет износи скоро 10.000 тона годишње, од чега отпада око 4.000 тона на годишњи капацитет одељења за левање сивог и специјалног лева. Поред одељења за левање, фабрика има и одељење за емаљирање, за гвоздене конструкције и резервоаре, за израду мотора који као погонско средство употребљавају плин из дрвета или дрвеног угља, за израду пољопривредних машина и алата итд.

Производи Осјечке љеваонице познати су већ по целој земљи. То је углавном тежа ливена гвожђарска роба (штедњаци, пећи, емаљирани каде, резервоари, котлови, гвоздене конструкције, мостови итд.). Нарочиту пажњу фабрика обраћа и изради пољопривредних машина, челичних плугова, сејачица и других пољопривредних алата. Афилирано предузеће „Титан д. д. крањска творница жељезне браварске робе и љеваоница, Камник“, израђује углавном ситније коване предмете и тиме допуњује Осјејечку љеваоницу. Ове две фабрике претстављају данас један јаки металургијски концерн, чији годишњи издаци на име самих надница износе око 15 милиона динара. Обе фабрике имају модерна постројења и уређене су за рационалну израду тако зване „комерц-робе“ у маси, али су способне и за израду великих комплетних инсталација за фабрике сапуна, рафинерије шећера итд.

Побољшање општих привредних прилика које се јавило у току последње две-три године утицало је повољно и на стање у нашој металургијској индустрији. Последњих година је и Осјејечка љеваоница успела да повећа свој промет. Међутим, цене металургијских производа нису показивале већих промена, док су трошкови производње знатно порасли, делом због повећања надница и фискалних терета, а делом због огромног поскупљења сировина, нарочито сировог, ваљаног и старог гвожђа. Прошлогодишње пословање Осјејечке љеваонице, благодарећи повећаном промету, завршено је ипак са резултатом који је знатно бољи од оног из претходне и неколико ранијих година.

У последњем извештају Управног одбора Осјејечке љеваонице напомиње се да је у току 1937 и запослење код „Титан-а д. д. Камник“ било такође повољно; и тамо је промет повећан, тако да је „Титан д. д.“ био у стању да за прошлу годину исплати дивиденду од 9%.

Биланси Осјејечке љеваонице жељеза и творнице стројева д. д., Осјејек, за последње четири године овако изгледају:

Активна	Рачун изравњања			
	1934	1935	1936	1937
	у хиљадама динара			
Земљишта	159	159	159	159
Зграде	3.347	3.430	3.523	4.002
Уређај фабрике	3.356	3.603	3.781	4.433
Хартије од вредности	2.212	2.206	2.256	5.373
Благајна и Пошт. штед.	195	153	349	450
Дужници	4.826	5.919	8.665	8.452
Сиров., полуф., роба	5.258	4.717	4.877	8.452
Пасива				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Резервни фонд	1.998	2.002	2.011	2.034
Фонд валоризације	440	440	440	440
Резерва за дубиозе	—	100	620	620
Рез. курс. разл. харт.	—	481	481	481
Фонд амортизације	4.658	5.112	5.682	5.863
Поверноци	7.041	6.794	8.886	14.525
Разна пасива	124	5	5	6
Добитак	91	253	485	837
Збир биланса	19.353	20.187	23.610	29.807

Расходи	Рачун губитка и добитка			
	1934	1935	1936	1937
Пословни трошкови	3.116	3.577	3.818	4.820
Амортизација	422	454	570	235
Курс. разл. харт.	—	481	—	—
Сумњ. потраж.	—	100	520	34
Пренос добити	6	87	23	102
Добит тек. год.	85	166	462	735
Приходи				
Производња	3.577	4.688	5.224	5.628
Од зграда	—	—	55	56
Од ефеката	18	8	82	140
Напл. отп. потраж.	28	—	8	—
Пренос добити	6	87	23	102
Збир прихода	3.629	4.865	5.393	5.926

Збир биланса стално расте. Крајем 1937 он је износио 29,8 мил. према 23,6 мил. у претходној и 20,2 мил. дин. у 1935 години. У активи видимо да су и у 1937 извршене неке нове инвестиције. Рачун уређаја фабрике порастао је са 3,78 мил. дин. крајем 1936 на 4,43 мил. у прошлој години. У току прошле године повећана је и вредност зграда за око пола мил. Укупне инвестиције су билансирани са 8,6 мил., од чега отпада на земљиште 159 хиљ., на зграде 4 мил. и на уређај фабрике 4,43 мил. динара. Фонд амортизације (у пасиви) достигао је висину од 5,86 мил. То значи да су инвестиције већ амортизоване са скоро 70%. Њихова књиговодствена вредност, по одбитку фонда амортизације, износи свега 2,73 мил. Стварна вредност инвестиција је,

сигурно, знатно већа. Само земљиште које припада фабрици заузима површину од око 50.000 квадратних метара, од чега отпада по прилици једна трећина на изграђену површину.

Хартије од вредности износе 5,37 мил. према 2,25 крајем претходне године. У току прошле године Осјечка љеваоница је купила један даљи пакет акција „Тигана д. д.“, код којег је и пре тога била заинтересована. Осјечка љеваоница је данас готво стопроцентни акционар овог предузећа, у чијој фабрици у Камнику је запослено око 400 радника. Водећи рачуна о развоју цена, Управа Осјечке љеваонице је сматрала потребним да у току прошле године набави веће количине сировина, него што су обично пре тога држане. Због тога су и залихе сировина, полуфабриката и готових израђевина крајем 1937 за 3,57 мил. односно за око 75% веће него крајем 1936 године. Једино су дужници у 1937 мањи (за 1,73 мил.) него у предходној години.

Повећање залихе сировина и хартија од вредности, као и повећање инвестиција, имало је за последицу и повишење позиције „поверилаца“ у пасиви. Ови износе 14,52 мил. према 8,88 мил. у 1936 и 6,79 мил. дин. у 1935. Других значајнијих промена у пасиви нема. Једино треба споменути повећање фонда амортизације са 5,68 мил. у 1936 на 5,86 мил. дин. крајем 1937 године. Иначе однос између сопствених и туђих средстава је још увек врло повољан. На 14,5 мил. дин. туђих средстава долази 15,3 мил. сопствених, од чега отпада 5 мил. дин. на главницу. Сопствена средства не покривају само све инвестиције, него и једну трећину обртног капитала.

Приходи од производње порасли су у односу на претходну годину за 404 хиљ. односно за 7,8%. Повећање пословних трошкова је знатно веће (1 мил. дин.). Отпис сумњивих потраживања износи свега 34 хиљ. према 520 хиљ. дин. у 1936. И дотација фонду амортизације била је мања. Износила је 235 хиљ. према 570 хиљ. дин. у 1936.

Чиста добит износи 735 хиљ. Од тога је употребљено за исплату 8% дивиденде (према 6% у 1936 и 4% у 1935) 400 хиљ., за повећање резервног фонда 150 хиљ., за тантијему управи 73 хиљ., за награду надзорном одбору 22 хиљ., а остатак од 191 хиљ. дин. пренет је на нови рачун.

У управи су била г.г.: Антун пл. Михаиловић (претседник), Јосип Шмит, д-р Никола Костренчић, инж. Вјекослав Пилпел (главни директор), Јулијо Зоргер, Антонин Тиле, Јосип Кабелач и инж. Едгар Монтана. У надзорном одбору су г.г.: Јулијо Пфајфер, Чедомир М. Плавшић, Франтишек Павличек и Анте Шкарда.

„ТРАВЕРЗ“ Д. Д. ЗА ИНДУСТРИЈУ И ПРОМЕТ ЖЕЉЕЗНИЧКИМ ПРАГОВИМА, ЗАГРЕБ

Наш извоз жељезничких прагова износио је:

Год.	мил. ком.	мил. дин.	Год.	мил. ком.	мил. дин.
1929	3,25	170,92	1934	0,43	20,03
1930	2,71	142,03	1935	0,27	11,09
1931	2,11	97,31	1936	0,68	29,69
1932	0,17	6,87	1937	1,08	45,05
1933	0,12	5,12			

Као што се види, наш извоз прагова био је пао са 3,25 милиона комада у 1929 на цигло 120 хиљада комада у 1933. У току последње две године извоз овог важног продукта наше шумске индустрије развијао се је опет нешто повољније. Међутим упркос томе прошлогодишњи извоз не достиже ни једну трећину оног из 1929 године. Чак и у 1931, у којој се је криза већ увелико осећала, наш извоз прагова био је два пута већи од прошлогодишњег. Коњунтура у индустрији и трговини жељезничким пра-

говима не зависи, додуше, само од могућности извоза, него и од инвестиционе делатности наших државних жељезница. Међутим, као што је познато, и ова је у годинама кризе била готово сасвим престала, а у току последње две-три године побољшање се је јављало само постепено.

После ових констатација није тешко донети закључак ни у пословању „Траверса д. д.“. Док су пословни резултати до краја 1930 били углавном увек потпуно задовољавајући, дотле се је ситуација у 1931 и у следећим годинама нагло погоршавала, а 1932 год. завршена је са губитком. Али је он већ у току 1933 елиминисан, благодарећи најригорознијем смањивању свих трошкова и прилагођавању пословања промењеним пословним приликама. У току 1934 и 1935 коњунтура у индустрији дрвета била се је почела опет поправљати, али је због санкција дошло до поновног застоја, који је потрајао све до у јесен 1936. У 1937 у односу на претходну годину извоз прагова је показивао знатан пораст, а продајне цене су биле такође порасле. Међутим, порасле су и набавне цене односно цене коштања, тако да је повећање прихода од продаје, упркос прилично повећаном промету, сразмерно сасвим незнатно. С друге стране су и режијски трошкови показивали тенденцију пораста, тако да је чисти добитак „Траверз д. д.“ у 1937 чак и нешто мањи од оног из претходне године.

Ево главних билансних позиција „Траверса“ за неколико последњих година.

Рачун изравнања

Актива	1933	1934	1936	1937
	31-XII	31-XII	30-IX	30-IX
	у хиљадама динара			
Готовина	10	30	68	114
Ефекти	496	999	956	1.269
Инвентар	141	247	290	240
Дужници	1.824	918	2.154	8.772
Залиха робе	1.231	1.733	1.693	3.338
Огревно одељење	122	86	—	—
Разна актива	—	501	—	—
Шуме	4.202	—	—	—
Губитак	—	—	—	—
Пасива				
Главница	1.000	1.000	1.000	1.000
Резервни фонд	—	—	—	150
Повериоци	7.023	3.439	3.760	12.168
Преносни рачуни	—	—	217	291
Добитак за пренос	5	75	184	124
Збир биланса	8.027	4.514	5.161	13.733

Крајем 1937 збир биланса био је 13,73 мил. дин. према 5,16 мил. у 1936. Дакле, повећан је за 8,57 мил. То је природна последица појачаног промета. Као што је већ споменуто, застој у индустрији дрвета трајао је све до у јесен 1936 године. С обзиром на то промена коњунктуре није још била дошла до изражаја у билансу Траверса за 1936. Залиха робе у 1937 износила је 3,34 милиона и била је два пута већа од оне у 1936 години. Дужници су показивали још јачи пораст, са 2,15 милиона у 1936 на 8,77 мил. у 1937.

Као природна последица повећања ових позиција у активи дошао је и пораст поверилаца са 3,76 мил. у 1936 на 12,17 мил. у 1937. Разуме се да су у вези с тим морални пораст и издаци за камату, што је такође имало утицаја на коначни пословни резултат.

Чисти добитак износи 124 хиљ. према 184 хиљ. у претходној години.

У управи „Траверс д. д.“ била су г.г.: Ото Хајдрих, Вилко Шен, Алфред Шпиц, Оскар Калман, д-р Адолф пл. Цувај и д-р С. Кауфер.